

SZEGEDI EGYETEM

A SZEGEDI FELSŐOKTATÁSI
INTÉZMÉNYEK LAPJA

XXIV. évfolyam 9. szám

1986. június 9.

Ára: 2,30 Ft

A KISZ-kongresszus után

Ami ránk tartozik

Az ifjúságnak sem a múlt tapasztalatait, sem a jövőképet, sem a szocialista eszméket, sem a szocialista demokráciát nem lehet ajándékba adni — hangsúlyozta Hámosi Csaba. — A legtöbb, ami megtehető: olyan feltételek megteremtése, amelyek között a fiatalok mindezeket könnyebben vehetik birtokukba.

A fiatal diplomásokat alapvetően két társadalmi tendencia érinti hátrányosan — gyakran egymást erősítve sújtja őket a szellemi alkotómunka hosszabb ideje tartó leértékelődése, és az ifjúság nehezedő, romló egzisztenciális helyzete. Nem csoda hát, ha sok hozzászólás szinte párhuzamosan futott egymás mellett, többen jobbra panaszait sorolták fel, programadás, feladatjelölés nélkül.

A tanácskozás alaphangja azonban mégis többé-kevésbé pontosan meghatározható: a tudás presztízst kell növelni ahhoz, hogy javuljon az értelmiség közérzete. A szellemi alkotómunkára égetően szüksége van társadalmunknak, mégis sok fiatalnak az a tapasztalata, hogy konkrét helyen és időben nem tartanak igényt az érdemi tevékenységre, szinte mindent divattá vált az úgynevezett teljesítményvisszatartás.

A KISZ legfontosabb céljainak egyike, hogy az egyetemeken, főiskolákon növelje politikai befolyását. Ehhez a leendő értelmiség érdekeit, törekvéseit tükröző, markáns politikai programmal kell rendelkeznie, amely vonzó cselekvési lehetőségeket kínál tagjainak. A tét nagy. Nem csoda tehát, ha három szünetet is kellett tartani az egyetemi és főiskolai szekció ülése közben, hogy a vita hevétől — és a hőségétől — forró dísztermet alaposan kiszellőztethessék a Budapesti Műszaki

Egyetemen. Gyors egymásutánban következő és gyakran egymással is vitatkozó felszólalások tanúja lehetett a 62 küldött, s a vendégek, Berecz János, az MSZMP Központi Bizottságának titkára és Földiák Gábor, művelődési miniszterhelyettes.

„A szakmai kérdésekben az eddiginél alaposabb elmélyülés, a minőségi szemlélet kialakítása, a KISZ-tagok és KISZ-vezetők szakmai színvonalának emelése az egész szervezet megújítása szempontjából is fontos feladat.” Hacsak Gábor ötödéves orvostanhallgató, budapesti küldött ezen állításával mindenki egyetértett, mint ahogy csak megerősíteni tudta több hasonló cipőben járó főiskolai hallgató Szalai Miklós, a Nehézipari Műszaki Egyetem dunajvárosi főiskolai karának észrevételeit is: „Három KISZ-szervezet között a pad alá estünk. Bár tudjuk, milyen ügyben, kihez kell fordulnunk, mégsem mennek jól a dolgaink, hiányzik a harmónia, az összehangoltság. Mindig más az illetékes: hol a megyei, hol a városi KISZ-bizottság, hol pedig az egyetemi-főiskolai tanács. Ennek kapcsán mondom: ne csak beszéljünk a KISZ megújulásáról, itt az ideje, hogy a paragrafusgyártás helyett cselekedjünk!”

S végezetül a felszólalások között a legtöbbször vissza-visszatérő kívánságok közül néhány: felülről irányított vezetés helyett önkormányzatot! A KISZ-ne csak egzisztenciális ügyekben lássa el az érdekképviseleti teendőket! Kétirányú információáramlásra lenne szükség a döntéshozatalhoz — hiszen a KISZ-tagoknak az egyetemi évek nyújtják az utolsó lehetőséget a közéleti ábécé elsajátításához. (A Népszabadság május 26-i számából.)

A „kor-szerűbb” egyetem ötéves terve?

Miniszterünk segítségünket kérni. Nem utasításának végrehajtásában, hanem annak a helyzetnek a megoldásában, amely a felsőoktatásban kialakult. Mert „helyzet” van: „az extenzív fejlesztés korszaka véget ért”. Amit a minisztériális *Javaslat az oktatási követelményrendszer, valamint a létszám és bérigazgatás korszerűsítésére* most ily módon konstata, azt egyetemünk már 1980 óta érzi. A feladatok gyorsabban nőnek, mint a megoldásukhoz rendelkezésre álló eszközök. Az eredményes oktatás feltételeiből egyre több hiányzik. A végjelzéseket évek óta küldjük minden irányba: most végre a legilletékesebb, a főhatóságunk is válaszolt. Késve, de teszi, amit kell: elemzi a felsőoktatás helyzetét, kitűzi a célokat, meghatározza az elérésükhöz elvégzendő feladatokat. Csak hogy helyzetelemzése félrevezetően hiányos és lényeges vonatkozásokban elfogadhatatlan. Jobbitó szándéka gyakran ösztönzést tünik, s amit tennünk javasol, az közelebről megvizsgálva átgondolatlanul bizonyul. Ezért a javaslatok sem kimondott, sem kimondatlan céljukat nem érhetik el: biztosak lehetünk benne, hogy nem vezetnek sem az oktatás színvonalának emeléséhez, sem az oktatói létszám radikális csökkentéséhez. Egy ennyire rossz javaslatot nem lehet egyes pontjainak módosításával elfogadhatóvá tenni. Ezért csak azt kérhetjük a Művelődési Minisztériumtól, hogy javaslat-tervezetét vonja vissza. Ugyanakkor továbbra is elvárjuk, hogy ne adja fel azt a törekvését, hogy a felsőfokú oktatás társadalmilag igényelt színvonalának fenntartása érdekében megteremtse az oktatás ma hiányzó személyi feltételeit. De ehhez egy valós helyzetelemzés alapján készített, a kitűzött cél elérésére valóban alkalmas intézkedési tervre van szükség. Jelen körülmények között azonban aligha tehet a minisztérium olyan intézkedéseket, amely-

lyel a felsőoktatás minőségét egészben javíthatná. Amit ma választhatunk, az csak a legkisebb rossz lehet.

De most még nem ez a feladatunk. Előbb meg kell mutatnunk, hogy az előttünk levő *Javaslat* valóban alkalmas-e a felsőoktatás gondjainak megoldására.

Helyzetelemzését azért tartjuk félrevezetően hiányosnak, mert nem derül ki belőle, ki a felelős a jelenlegi, csak negatívan értékelhető állapotokért. Mintha egy idegen szakértő első vázlatát olvasnánk. Valaki olyan, akit még nem világosítottak fel arról, hogy a felsőoktatási intézmények főhatóság irányításával dolgoznak. A *Javaslat* úgy fogalmaz, mintha csak az intézmények és a (szak)sajtó egyre sűrűsödő jelzéseiből értesülhetett volna a helyzet tarthatatlanságáról. Pedig azt a LÉTSZÁM- ÉS BÉRELEMZÉS-t, amely a jelenleg is fennálló torzulásokat már nagyrészt megállapította, maga a Művelődési Minisztérium adta közre még 1974-ben. Ha mármost nincs világos képünk arról, hogy miért nem sikerült tartósan megszüntetni a már akkor látható káros tendenciákat, és nagyobb mértékben megvalósítani az akkori célokra tett kötelezettségeket, akkor félő, hogy a tudomány új, korszerűbbnek velt várait homokra építjük. Azt ugyan nem tudhatjuk pontosan, hogy ki a felelős olyan fontos felsőbb határozatok végre nem hajtásáért, mint amilyen az MSZMP KB Politikai Bizottsága hozott 1981 februárjában, amely a felsőoktatás személyi feltételeinek erőteljes és lehetőleg gyors javítását írta elő. De azt nagyon is pontosan tudjuk, hogy azokért a jelenségekért, amelyekért a *Javaslat* most az egyetemeket hibáztatja, nagyrészt vagy épp kizárólagosan a minisztérium a felelős. Nem a minisztérium határozza meg lényegében, hogy hol hány hallgató legyen, hogy hol hány oktatót és kutatót foglalkoztassanak, hogy kiket minősíthetnek docensnek vagy tanárnak, hogy kiket

bizhatnak meg egy tanács, tanszékcsoport, kar vagy egyetem vezetőjének? Nem a minisztérium hagyja, hogy az értékrend felborulásával a tanítóképzők bérszínvonala ma magasabb, mint a főiskoláké, a főiskoláké magasabb, mint az egyetemeké? Nem a minisztérium szorítja rá az egyetemeket többek között költségvetési előírásaival is, hogy az oktatómunkától időrabló külső megbízásokat is elvállaljanak? Nem a minisztérium tart ki olyan oktatási rend mellett, amely — évfolyamokra és két főszakra osztva a hallgatókat — rendkívül oktatóigényes? Nem a minisztérium vezette be csak nemrég azokat az új tanterveket, amelyek az oktatói létszámigényt még csak fokozták? Nem a minisztérium irányításával folyik jelenleg is az az „extenzív” fejlesztési munka, amely új tudományegyetemi károk, újkis és még kisebb tanszékek létrehozását, új főiskolai szakok bevezetését jelenti? „Korszerűbbé kell tenni az irányítást.” Ez lenne a *Javaslat* szerint az egyik fő feladat. De kikét, mikét, hogyan? Minderről egy szó sem esik.

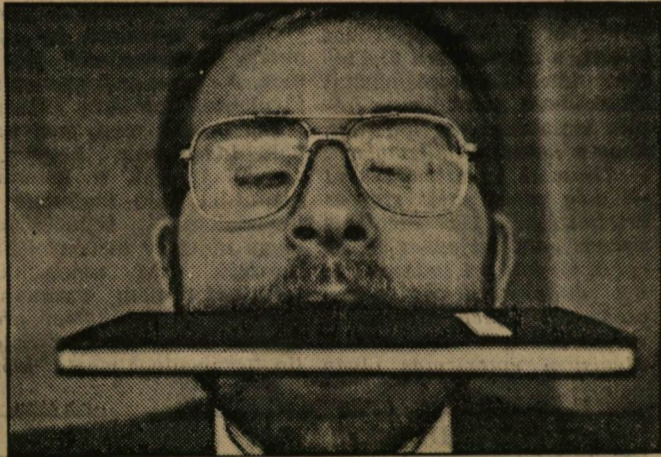
A *Javaslat* helyzetelemzését többek között azért tartjuk hibásnak, mert közvetlen összefüggést lát az ország gazdasági helyzetének romlása és a felsőoktatás elátlottsága között — ideértve az oktatói kar bérszínvonalát is. Már az is jobb lenne, ha így volna. Az egyetemek bérszínvonala ugyanis nagyobb mértékben romlott 1980 óta, mint számos más foglalkozási csoporté, gyorsabban, hogy közeli példákat vegyünk, mint a közoktatásban résztvevőké vagy a szakszervezeti funkcionáriusoké. Ők segíthetnek inkább kilábolni a bajból? Vagy még inkább azok a milliárdokat nyelő üzemek, ahol még nagyobb volt a bérfelállítás? Túl sok az oktató, állapítja meg a *Javaslat*, s úgy tesz, mintha önmagában, valami viszonyszám alapján meg lehetne állapítani az ideális

oktatási létszámot, mintha az oktatásnak vagy a kutatásnak általában volna optimuma. Pedig minél több oktató van és minél több idő áll az oktatást megalapozó kutatás rendelkezésére, annál nagyobb az esélyünk a kívánatos gyorsabb haladásra. Csak konkrét oktatási célok és módszerek meghatározása után lehet mennyiségi kérdésekről dönteni. De sem az oktatói fokozatokhoz tartozó feladatok, sem az „állománytáblázatok” nem ilyenek. Ha képzési és oktatási feladatok konkrét és intézményekre lebontott újrafogalmazása nélkül biztatjuk az egyetemeket nagyarányú, öt évig tartó létszámcsökkentésre, csak a zűrzavart és az elkeseredést fokozzuk, nem a hatékonyságot! Szerencsére a minisztérium nem írja elő sem a létszámcsökkentést, sem azoknak az ötleteknek a megvalósítását, amelyek hol szinte nevetségesek (differenciálás!), hol nyilvánvalóan sértőek (nyugdíjazás!), hol pedig csak háfástalanok a probléma nagyságához képest (a külföldön lévők bérének felhasználása stb.). Kell-e mondani, hogy ilyen körülmények között aligha az a gond, hogy az 1974-es követelményrendszer elavult. Vagy gondolhatja valaki: Eleget romlott már az oktatók realbére ahhoz, hogy több teljesítményt kérjünk érte! A megtermelt javak miféle elosztási elve sugallja ezt? Vagy egyenesen az új oktatási törvény követelné ezt?

A vitára bocsátott korszerűsítési javaslat azé a koré, amely a szellemi munkát rövidlátóan leértékeli, így siettetve ellentmondásainak kiéleződését. Ne ez legyen a mi korunk! Ha más nincs is, ennél kevésbé rossz alternatíva bizonyára van még. Es egyetemünk oktatói ennek kimunkálásában is társak. Segítőkész társai a miniszternek, s mindazoknak, akik munkájukra igényt tartanak.

BERNATH ÁRPAD,
a JATE Szakszervezeti
Bizottságának tagja

Vizsgázunk, vizsgáztatunk ...

(Székely Attila felvételei)